

conatus est imitari. Quam melius seraphim sua ipsa admiratione felices, veneratione etiam venerabiles fiunt, veram in ipso habentes gloriam; cui servire regnare est, et apud quem omnis qui se humiliat exaltatur? Et nunc audi quemadmodum his duabus alis ipsum, quod diximus, caput Domini ne iniquus ille inspiciat, velare seraphim videantur. Quoties enim sursum dirigit aciem, in angelicam statim felicitatem et gloriam malignus offendit; et offendit oculum pessimus humor, livor proprius, ut penetrare ultra non possit. Sic nimirum quasi gemitu quodam velamine, ne sublimiora prospiciat, invidus præpeditur; ad illorum, quos superiores habere dolet, modo quidem felicitatem, modo gloriam, modo utramque simul, reverberata acie contabescens. Quis enim tam gravis pruritus oculi, quam invidia est? Nec vero aliis livor invidus, quam aliena gloria et felicitate torquetur. Misera enim, ut aiunt, invidia caret.

11. Sed et pedes Domini, quibus nimirum impenetrabilem judiciorum ejus abyssum, et dispositionis ejus vias diximus investigabiles designari, duabus æque alis velant seraphim. Ego autem dico, prudentia et fidelitate. Cum enim et fideles pariter ministri sint, et prudentes; sic divina negotia gerunt, et saluti provident electorum, ut malignus ille deprehendere omnino non possit. Ex hoc pedum velamento factum reor, ut nesciens Dominum gloriæ fecerit crucifigi: ex hoc quotidie fieri, ut salutis nostræ negotiis ignorans serviat et invitus, sero postmodum plangens, quod dum obesse voluit, inventus est profuisse. Sic nimirum per administratoris spiritus illuditur ejus astutiæ, quod et fideles sint qui detegere nolint, et prudentes qui norint tegere divinæ erga nos providentiæ et dispositionis arcana.

12. Cæterum sicut e supremis duabus alis nequissimus ille admirationem habuit, sed non veneratio-

nem, ut diximus; sic e mediis quoque spiritualem ei intellectum natura, sed non etiam gratia affectum dedit. Sed nihilominus ex infimis istis facile satis animadvertere est, quam inventus sit fidelitatis expers, non autem similiter caruisse prudentia. Nisi tu forte alium aliquem putas esse, qui dictus est *callidior cunctis animantibus serpens* (*Gen. III, 1*). Forte etiam non incongrue dicimus quoniam eo ipso tam irrevocabilis casus ejus, irreparabilisque collisio fuerit, quod ex his quas diximus alis, sicut in parte dextra nulla adfuerit, sic in læva nulla defuerit. Non ita sane duo illi, quos prophetica nobis visio commendavit stantes, et astantes Domino majestatis. Cujus etiam duabus, ut dictum est, alis caput velant; ipsa equidem sua admiratione, in qua delectantur feliciter ac veneratione in qua sublimiter gloriantur: duabus etiam pedes, fidelitate videlicet atque prudentia. Porro duabus velant, naturæ, ut diximus, perspicacia et efficacia gratiæ. Sane mediam quasi quamdam longanimitatem nudam visibilemque relinquunt, longitudinem dico et benignitatem Dei, ad poenitentiam homines invitantis. Omnibus enim cernere est, quemadmodum solem suum super bonos et, malos oriri faciat, et pluat super justos pariter et injustos. Hac nimirum charitate verus ille Salomon quasi quædam media sua constravit propter filias Jerusalem (*Cant. III, 10*): ut quibus altiora se querere et profunda vestigare non licet; in his saltem mediis valeant exerceri, et ad subtilium, sublimiumque exinde rerum **955** contemplationem promoveri aliquando mereantur. Cæterum nequissimus ille ex hac visione et in præsentia torquetur acrius, et gravius cruciabitur in futuro. Primum quidem, quod ipsam nobis longanimitatem benignitatis invidet; deinde, quod nequaquam sibi ipsi hac saltem occasione provideat, ut ad poenitentiam adducatur.

SANCTI BERNARDI

ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS

SERMONES DE SANCTIS.

IN CONVERSIONE S. PAULI.

SERMO I.

Quomodo ad exemplum ejus converti debemus.

1. Merito quidem, dilectissimi, conversio Doctoris gentium ab universitate gentium festis gaudiis hodie celebratur. Multos enim ab hac radice ramos prodiisse videmus. Conversus Paulus, conversionis minister factus est universo mundo. Et multos quidem olim in carne adhuc, sed non jam secundum

D carnem ambulans, prædicationis officio convertit ad Deum; nunc quoque in ipso feliciter vivens, et apud ipsum, ne adhuc quidem cessat ab hominum conversione: dico autem, exemplo, oratione, doctrina. Propterea denique conversionis ejus memoria frequentatur, quod et ipsa quoque memorantibus utilis inveniatur. In hac enim memoria et peccator spem veniæ concipit, ut provocetur ad poenitentiam; et

qui jam poenitet, perfectæ conversionis accipit formam. Quis desperet ultra pro magnitudine cuiuslibet eriminis, quandoquidem Saulum audiat adhuc spirantem minarum et cædis in discipulos Domini, subito factum vas electionis? Quis dicat iniquitatis pondere pressus: Assurgere jam ad studia meliora non valeo; quando in ipso itinere, quo sanguinem sitiens Christianum, dirum toto pectore virus efflabat, persecutor crudelissimus in fidelissimum repente mutatus est prædicatorem? Magnifice siquidem in hac una conversione et misericordiæ magnitudo, et efficacia gratiæ commendatur.

2. *Subito*, ait Lucas, *circumfulsit eum lux de caelo* (*Act. IX, 1-8*). O vere inestimabilis divinæ dignatio pietatis! Illustrat cœlesti fulgore vel a foris, intus adhuc luminis incapacem: qui necdum infundi poterat, divina saltem circumfunditur claritate. *Et vox facta est*. Lucis et vocis testimonia credibilia facta sunt nimis, nec dubitare est de veritate, quæ sese ingerit per utrasque, oculorum scilicet auriumque fenestras. Sic nimirum, sic in Jordane quoque supra caput Domini et columba apparuit, et vox sonuit (*Matth. III, 16, 17*): sic et in monte, quando transfiguratus est coram discipulis, et claritas visa est, et vox nihilominus Patris audita (*Matth. XVII, 2, 5*): *Saule, Saule, quid me persequeris?* Vere deprehensus est Saulus: non est dissimulandi locus, non est facultas ulla negandi. In manibus sunt epistolæ crudelissimæ legationis, auctoritatis execrandæ, potestatis iniquæ. *Quid me persequeris?* inquit. Annon persequeretur Christum, qui Christi membra trucidabat in terris? An vero persecuti sunt Christum, qui sacratissimum illud corpus crucis affixere patibulo, et non persequeretur eum qui adversus corpus ejus, quod est Ecclesia (est enim corpus ejus etiam ipsa), odio ferebat iniquo? Denique si proprium sanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur graviorem ab eo sustinere persecutionem, qui suggestionem malignam, exemplo pernicioso, scandali occasione, avertit ab eo animas quas redemit, quam a Judæo qui sanguinem illum fudit?

3. Agnoscite, dilectissimi, et expavescite consortia eorum qui salutem impediunt animarum. Horrendum penitus sacrilegium, quod et ipsorum videtur excedere facinus, qui Domino majestatis manus sacrilegas injecerunt. Videbatur jam cessasse persecutionis **956** tempus; sed, ut palam factum est, nunquam deest persecutio Christiano, sed neque Christo. Et nunc, quod gravius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo utique Christiani dicuntur. Amici tui, Deus, et proximi adversum te appropinquaverunt et steterunt. Conjurasse videtur contra te universitas populi Christiani a minimo usque ad maximum: a planta pedis usque ad verticem non est sanitas ulla: egressa est iniquitas a senioribus iudicibus, vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum. Non est jam dicere, *Ut Populus, sic sacerdos* (*Isai. XXXIV, 2*); quia nec si populus, ut sacerdos.

PATROL. CLXXXIII.

A Heu, neu! Domine Deus, quia ipsi sunt in persecutione tua primi qui videntur in Ecclesia tua primum diligere, gerere principatum! Arcem Sion occupaverunt, apprehenderunt munitiones, et universam deinceps libere et potestative tradunt incendio civitatem. Misera eorum conversatio, plebis tuæ miserabilis subversio est. Atque utinam sola hac parte nocerent! Esset forte qui Dominica præmonitus et præmonitus exhortatione, daret operam ipsorum non exempla imitari, sed observare præcepta, juxta illud: *Quæ dicunt facite, et ad opera eorum nolite respicere* (*Matth. XXIII, 3*). Nunc autem dati sunt sacri gradus in occasionem turpis lueri, et quæstum æstimant pietatem. Copiosissimæ siquidem pietatis inveniuntur in suscipienda, imo accipienda, magis animarum cura: sed hæc apud eos cura minor, et de animarum salute novissima cogitatio est. An vero Salvatore animarum gravior ulla esse poterat persecutio? Inique agunt et cæteri contra Christum, multique sunt nostris temporibus antichristi. Merito tamen et crudeliorem eam censet persecutionem pro acceptis beneficiis, et graviorem sentit pro potestate, quam propriis sustinet a ministris; licet alii quoque multi contra proximorum salutem multifarie, multisque modis et variis occasionibus agere videantur. Hæc videt Christus, et silet; hæc Salvator patitur, et dissimulat. Propterea dissimulemus et nos quoque necesse est, et sileamus interim, maximeque de prælati nostris, magistris ecclesiarum. Sic nimirum, sic placet et ipsis ut evadant nunc humana judicium, veniatque semel judicium grave his qui præsumunt, et potentes patiantur tormenta potenter.

4. Vereor, dilectissimi, ne quis forte sit et in nobis Domini persecutor, quia manifesta docuit ratio, impedire salutem, esse persequi Salvatorem. Quas ego de salute animæ meæ fratri illi gratias agere possum, qui mihi propinat detractionis fraternæ venenum? Merito detractores Deo odibiles describuntur (*Rom. I, 30*), tanquam persecutores. Quid et is qui exemplo suo ad remissum agendum cæteros provocat, aut singularitate turbat, aut inquietat curiositate, aut impatientia sua et murmuratione molestat; aut quocumque modo contristat Spiritum Dei qui in eis est, scandalizans unum de minimis istis credentibus in eum? nonne et hic manifeste persequitur Christum? Ut ergo persecutorum et nomen, et crimen longe sit semper a nobis, obsecro vos, dilectissimi, benignos semper et mites exhibeamus nos, invicem supportantes in omni patientia, et ad id quod melius et perfectius est, alterutrum provocantes. Quis enim servus sufficere sibi putat non persequi Dominum, sed nec obsequi Domino? Quam habiturus est gratiam, si ut non resistit, sic nec assistit quidem? Denique si quis adeo pusillanimis est, ut satis sibi reputet nec persecutorem esse, nec coadjutorem **957** Dei, audiat quid ipse loquatur, *Qui non est mecum, contra me est; et qui non colligit mecum, dispergit* (*Matth. XII, 30*).

5. *Saule, Saule, quid me persequeris?* Et ille:

Quis es, Domine? Hinc profecto datur intelligi quia vere circumfusa erat illi claritas, non infusa. Audiebat Paulus vocem Domini, sed faciem Domini non videbat; quoniam erudiebatur ad fidem: et ut ipse postea docuit, *Fides ex auditu* (Rom. x, 17). *Quis es, inquit?* Ignotum enim persequebatur, et ideo consecutus est misericordiam, quia ignorans in incredulitate hoc fecit. Discite ex hoc, fratres, justum iudicem Deum, non modo quid fiat, sed et quo animo fiat, considerare; et cavete deinceps, ne quis parva reputet, quamlibet parva scienter delinquere convincatur [*alias, videatur*]. Nemo dicat in corde suo: *Levia sunt ista, non euro corrigere*; non est magnum si in his maneam venialibus minimisque peccatis. Hæc est enim, dilectissimi, impoenitentia, hæc blasphemia in Spiritum sanctum, blasphemia irremissibilis. Paulus quidem blasphemus fuit, sed non in Spiritum sanctum, quia ignorans fecit in incredulitate. Non in Spiritum sanctum dixit blasphemiam; ideo consecutus est misericordiam.

6. *Quis es, Domine? Et Dominus ad eum: Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris.* Ego sum Salvator, quem tu persequendo petis. Ego sum, de quo tu in lege tua legis prædictum quod nescis impletum: *Quia Nazareus, vocabitur* (Matth. ii, 23). Et ille: *Domine, quid me vis facere?* Hæc plane, fratres, perfecta conversionis est forma. *Paratum, inquit, cor meum, Deus; paratum cor meum* (Psal. cvii, 2). *Paratus sum et non sum turbatus, ut custodiam mandata tua* (Psal. cxviii, 60). *Domine, quid me vis facere?* O verbum breve, sed plenum, sed vivum et efficax, sed dignum omni acceptione! Quam pauci inveniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui suam ita abjecerint voluntatem, ut ne ipsum quidem cor proprium habeant, ut non quid ipsi, sed quid Dominus velit, omni hora requirant, dicentes sine intermissione, *Domine, quid me vis facere?* et illud Samuelis, *Loquere, Domine, quia audit servus tuus?* (I Reg. iii, 10). Heu! plures habemus evangelici illius cæci, quam novi apostoli imitatores. *Quid vis, ait Dominus ad cæcum illum, ut faciam tibi?* (Luc. xviii, 41). Quanta est miseratio tua, Domine, quanta dignatio tua! Sicine Dominus quærit, ut servi faciat voluntatem? Vere cæcus ille, quia non consideravit, non expavit, non exclamavit: Absit hoc, Domine, tu magis dic quid me facere velis! Sic enim decet, sic omnino dignum est, non meam a te, sed a me tuam quæri et fieri voluntatem. Videtis, fratres, quia vere necessaria erat hoc in loco conversio. Sic profecto, sic multorum usque hodie pusillanimitas et perversitas exigit, ut ab eis quæri oporteat. Quid vis ut faciam tibi? non ipsi quærant, *Domine, quid me vis facere?* Considerare necesse habent ministri et vicarii Christi, quid sibi præcipi velint: non ipsi considerant quæ voluntas sit præceptoris. Non est obedientia eorum plena, non in omnibus

parati sunt obsequi, non per omnia sequi proposuerunt eum, qui non suam, sed Patris venit facere voluntatem. Discernunt et dijudicant eligentes in quibus obediant imperanti, imo in quibus præceptorem suum ipsorum obedire necesse sit voluntati. Hujusmodi itaque, etsi tolerari se videant, et condescendi ac morem geri infirmitati suæ, proficiant, obsecro, pudeatque semper parvulos inveniri, ne quando forte audiant. Quid debui vobis facere, et non feci? et abutentibus patientia et benignitate prælati, fiat tandem multitudo exhibitæ miserationis cumulus justæ damnationis.

7. *Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad illum: Surge, et ingredere civitatem; ibi dicitur tibi quid te oporteat facere.* O Sipientia suaviter vere universa disponens! Eum cui tu loqueris, erudiendum de voluntate tua mittis ad hominem, ut socialis vite commendetur utilitas; et edoctus per hominem disceat et ipse secundum datam sibi gratiam hominibus subvenire. **958** *Ingrederere civitatem.* Videtis, fratres, non sine divino consilio factum esse, ut hanc civitatem Domini virtutum ingredere, divinam discere voluntatem. Plane qui te salubriter terruit, et convertit cor tuum ad desiderandam voluntatem suam, ipse tibi dixit: *Surge, et ingredere civitatem.* Sed audi quam manifeste in his quæ sequuntur voluntaria simplicitas et Christiana commendatur mansuetudo. *Apertis oculis nihil videbat: ad manus autem trahebatur ab his qui comitabantur eum.* Felix cæcitas, qua male quondam illuminati in pravariatione, tandem in conversione oculi salubriter excæcantur. Sane quod triduo Paulus sine cibo manet persistens in oratione, ad eos maxime pertinet, qui noviter sæculo abrenuntiantes, necdum in cœlesti consolatione respirant. Sustineant ergo et ipsi Dominum in omni patientia; orent sine intermissione, quærentes, petentes, pulsantes, quia exaudiet eos Pater cœlestis in tempore opportuno. Non obliviscetur eorum in finem; veniet, et non tardabit. Si triduo sustinueris eum non habens quod manduces, confide quia miserator et misericors Dominus jejunum te non dimittet.

8. Exinde jubetur Ananias manus imponere Saulo; sed tanquam bene eruditus, non continuo acquiescit. Vide enim si non etiam Paulus ipse doctrinam hanc deinde tradidit discipulo, *Nemini, inquit, cito manus imponas* (I Tim. v, 22). *Vidit, ait Dominus* (57), *virum imponentem sibi manus, ut visum recipiat.* Fratres, Paulus hoc eum vidisset, non continuo illuminatus est. Nunquid non expectavit Ananias manum, qui aventurum eum forte in somniis prævidit? (Act. ix). Hæc dico vobis, charissimi, quia vereor ne quis forte sit inter vos, qui solo se somnio præsumat illuminatum esse; nec jam æquanimitè patiatur ad manum trahi, sed ductorem sese profiteatur aliorum. Cui enim necdum administrationis cura injuncta est, cui necdum credita dispensatio, cui

(57) Hæc verbo, parenthesi in Actis inclusa, Lucæ narranti tribuenda, non Christo.

necdum præceptum ut videat, et provideat his qui apertos oculos habentes nihil vident: quid hoc præsumere tentat, nisi quia meditatatur inania, et quasi somnia vana sectatur? Caveamus ab hoc vitio, fratres: semper, quod in nobis est, abjecti eligamus esse, et ad manus trahi; mansuetudinem et humilitatem discentes a Christo Domino, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO II.

1. Conversus est hodie Paulus, imo Saulus conversus versus est in Paulum. Siquidem factus est tanquam evangelicus ille parvulus, de quo Dominus ait: *Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum* (Matth. xiii, 3). Forte enim seipsum dicebat. Nimirum ipse magnus Dominus et laudabilis nimis, ipse parvulus qui datus est nobis; nec tamen magnus interim, sed parvulus exhibetur, ut seipsum faciat gratum et efficax necessariæ parvitatæ exemplum. Ad parvulum ergo sit conversio tua, ut discas parvulus esse: tu quoque cum converteris, parvulus fias. Enimvero audi, quam evidentè ipsum tibi, in quo constituit formam conversionis, parvulum manifestat, signanter ea quæ sunt parvuli, in seipso imitanda proponens. *Discite a me, inquit, quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi, 29). Gemina parvitas, humilitas et mansuetudo. Et illa interior, ista exterior parvitas. Utraque tamen non parva virtus est: nempe quam parvulus ille tam magnus unicum magisterium profitetur. Hodie ergo conversus est Paulus, hodie desiit esse Saulus. Hodie factus est humilis et mitis corde. Probat oris confessio cordis

humiliationem, dum clamat. *Domine, quid me vis facere?* Magis autem probat ipsa collatæ gratiæ magnitudo, quæ nimirum tam multa, nisi multum humili, data non fuit.

2. Cæterum mansuetudo, quoniam exterior quædam **959**, ut diximus, parvitas, et ob hoc manifestior est, tripliciter nobis in conversione hac commendatur. Triplici quidem velut ariete mansuetudo nostra pulsatur; verborum injuriis, damnis rerum, corporis læsione. In his tribus omnis exhibitio patientiæ, omnis exercitatio mansuetudinis. Probata est illa virtus, quam nihil horum videtur concutere potuisse. Considerare libet, quemadmodum Paulus super his omnibus in ipsa statim sua conversione tentatus, vere jam Paulus inventus sit, in hac parte vere jam mitis et patiens. *Saule, Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Durum equidem verbum, verbum increpativum, plenum comminatione. Sane quod ad corpus pertinuit, concussus est et prostratus in terram. An vero et damno quoque probatus est? Et valde; siquidem ipsum ei lumen ademptum est oculorum. *et apertis, ut scriptum est, oculis nihil videbat* (Act. ix, 1-8). Experta est in his tribus et exercitata patientia Job, quem in hac virtute opinatissimum Deus exemplar dedit. Sed vestræ hoc industriæ relinquimus vestigandum. Sufficit nos monere, formam veræ conversionis magna ex parte in hac mansuetudine constitutam: ut pudeat eos, qui conversi esse debuerant, vel in corporum læsione, vel in damno rerum, vel, quod magis indignum est, in verborum injuriis inveniri perversos penitus et aversos.

IN PURIFICATIONE B. MARIE.

SERMO I.

De triplici misericordia.

1. Hodie templi dominum in templum Domini Virgo mater inducit; Joseph quoque sistit Domino, non suum, sed ejus filium dilectum, in quo ei bene complacuit. Agnoscit Simeon justus quem expectabat; Anna quoque vidua confitetur. Ab his quatuor primo hodierna processio celebrata est, quæ postmodum exultatione universæ terræ in omni loco et ab omni gente celebraretur. Nec sane mirum, si tunc parva fuit, quando quidem parvus erat qui suscipiebatur. Nullum ibi locum peccator habuit: omnes justi, omnes sancti, omnes fuere perfecti. Sed nunquid hos tantum salvabis, Domine? Crescat corpus, crescat et miseratio. Homines et jumenta salvabis, Domine, cum multiplicaveris misericordiam tuam, Deus (Psal. xxxv, 7, 8). In secunda jam processione præeunt turbæ, turbæ sequuntur; nec virgo portat, sed asellus. Neminem itaque dedignatur, nec ipsos qui computruerunt tanquam jumenta in stercore suo: non dedignatur, inquam, sed si apostolica vestimenta non desint, si doctrina eorum, si morum justitia, si obedientia, si charitas cooperiat multitudinem peccatorum, ex hoc jam processione suæ gloria non

censebit indignos. Magis vero et ipsam, quæ tam paucis collata videtur, nobis quoque ab ipso invenire est reservatam. Quidni reservaret posteris, quam et prærogavit antiquis?

2. David, rex et propheta, exultavit ut videret diem istum: vidit, et gravisus est. Alioquin si non viderat, unde psallebat: *Suscipimus, inquit, Deus misericordiam tuam in medio templi tui?* (Psal. xlvii, 10). Suscepit hanc misericordiam Domini David, suscepit Simeon, suscepimus et nos, et quicumque sunt præordinati ad vitam: siquidem Christus heri, et hodie, et in æternum. In medio enim templi misericordia est, non in angulo aut diversorio, quia non est acceptio personarum apud Deum. In communi posita est, offertur omnibus, et nemo illius expers, nisi qui renuit. Derivantur aquæ tuæ foras, Domine Deus: nihilominus tamen fons tuus tibi proprius est, et non bibit alienus ex eo. Qui tuus est, non videbit mortem, donec viderit Christum Domini, ut securus dimittatur in pace. Quidni dimittatur in pace, qui Christum Domini habet in pectore? Ipse enim est pax nostra, qui per fidem habitat in cordibus **960** nostris. Tu quomodo hinc exhibis, anima misera, quæ duce itineris Jesum ignoras? Ignorantiam enim Dei quidam habent.

Unde hoc! Nempe quia Lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. *Et Lux, inquit, in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt* (Joan. 1, 5). Ac si dicat: Et in plateis derivantur aquæ, et alienus non bibit ex eis; et misericordia in medio templi est: nemo tamen accedit [alias, nec tamen accedunt] ex his quos manet æterna damnatio. Medius vestrum stat, o miseri, quem vos nescitis: ut morientes, antequam videritis Christum Domini, non in pace dimittamini; sed potius rapiamini a rugientibus præparatis ad escam.

3. *Suscipimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui.* Longe est hac gratiarum actio a voce illa gementis: *Domine, in cælo misericordia tua, et veritas tua usque ad nubes* (Psal. xxxv, 6). Quid enim? videtur tibi in medio fuisse misericordia, cum apud solos cœligenas spiritus haberetur? At ubi sane minoratus est Christus paulo minus ab angelis, factusque est Dei et hominum mediator, ac velut lapis angularis pacificavit per sanguinem suum quæ in cœlis sunt, et quæ super terram; ex hoc plane jam *suscipimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui.* Eramus enim et nos natura filii iræ, sed consecuti sumus misericordiam. Cujus iræ filii, et quam misericordiam consecuti? Nempe filii ignorantie, ignavia, captivitatibus: et consecuti sumus sapientiam, virtutem, redemptionem. Ignorantia mulieris seductæ exæcaverat nos; mollities viri abstracti et illecti a propria concupiscentia enervaverat nos; malitia diaboli expositos juste a Deo captivaverat nos. Sic ergo nascimur universi, primum quidem viæ civitatis habitaculi prorsus ignari; deinde imbecilles et ignavi, ut, etsi nota nobis esset via vitæ, propria tamen præpediremur et detineremur inertia; postremo captivi sub pessimo crudelissimoque tyranno, ut licet prudentes essemus atque robusti, ipsa tamen miseræ servitutis opprimeremur conditione. Nunquid non misericordia et miseratione multa opus habet tanta miseria? Aut certe si jam salvi facti sumus ab hac triplici ira per Christum, qui factus est nobis sapientia a Deo Patre, et justitia et sanctificatio, et redemptio (I Cor. 4, 30): quanta nobis vigilantia opus est, dilectissimi, ne forte, quod absit! inveniantur nostra novissima peiora prioribus, si denuo contingat iram incendere, utpote qui non natura jam, sed propria voluntate filii iræ sumus?

4. Amplectamur itaque misericordiam, quam in medio templi suscepimus, et cum beata Anna non dimoveamur a templo. *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos*, ait Apostolus (I Cor. III, 17). Prope est hæc misericordia, prope est verbum in ore vestro et in corde vestro. Denique in cordibus vestris per fidem habitat Christus. Hoc templum

(58-59) Hic locus tanquam ex Scriptura passim laudatur a sanctis Patribus, Augustino, Gregorio Magno alisque, et a Bernardo, ut sermone 27 in Cantica, ubi vide notas.

ejus, et hæc sedes ejus: nisi forte excidit vobis quoniam *anima justi sedes sapientie est* (58-59). Quod ergo frequenter, imo et semper admonere cupio fratres meos, obsecro et nunc, ambulemus non secundum carnem in carne, ne displiceamus Deo. Non simus amici hujus sæculi, ne Dei constituamur inimici. Resistamus quoque [alias, ergo] diabolo, et fugiet a nobis, ut libere jam ambulemus in spiritu, et in corde sit conversatio nostra. Siquidem corpus quod corrumpitur, aggravat, et enervat, et effeminat animam; et terrena inhabitatio sensum multa cogitantem deprimit (Sap. IX, 15), ut ad cœlestia non assurgat. Unde et sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum (I Cor. III, 19); et a maligno qui superatur, ei et servus addicitur. Porro in corde suscipitur misericordia, in corde habitat Christus, in corde loquitur pacem in plebem suam, et super sanctos suos, et in eos qui convertuntur ad cor.

961 SERMO II.

De ordine et modo processionis Christi in templum.

1. Gratias Redemptori nostro, qui tam copiose prævenit nos in benedictionibus dulcedinis, sacramentis infantie suæ gaudia nostra multiplicans. Celebratis siquidem paulo ante Nativitate, Circumcisione et Apparitione ejus, festus hodie nobis oblationis ipsius dies illuxit. Hodie namque sistitur Creatori terræ fructus sublimis; hodie placabilis et Deo placens hostia virginis manibus offertur in templo, portatur a parentibus, a senibus expectatur. Offerunt Joseph et Maria sacrificium laudis, sacrificium matutinum; Simeon et Anna suscipiunt. Ab his quatuor celebrata processio est, quæ per quatuor orbis climata solemnibus hodie gaudiis ad memoriam revocatur. Quia ergo festivam hodie et nos ipsi, præter cæterarum consuetudinam solemnitatum, acturi sumus processionem (60), non inutile arbitror modum ipsius et ordinem diligentius intueri. Processuri sumus bini et bini, candelas habentes in manibus, ipsas quoque succensas, nec quolibet igne, sed qui prius in ecclesia sacerdotali benedictione fuerit consecratus. Ad hæc futuri sunt in processione nostra novissimi primi, et primi novissimi: et cantabimus in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini.

2. Merito sane bini et bini procedimus: sic enim ob commendationem fraternæ charitatis et socialis vitæ missos a Salvatore discipulos Evangelia sacra testantur (Luc. x, 1). Turbat processionem, si quis solitarius incedere curat: nec sibi soli nocet, sed etiam cæteris est molestus. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes, nec solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Jam vero sicut non est bonum esse hominem solum, sic in conspectu Domini vacuum apparere est prohibitum (Exod. xxiii, 15). Cum enim arguantur

(60) Huc pertinet Abælardi objectio in epistola 5, ad Bernardum: « Processionem fere totam venerationem a vobis exclusistis. »

otiositatis ipsi quoque quos nemo conduxit (Matth. xx, 6): qui jam conducti sunt, si otiosi inventi fuerint, quid merentur? Fides quippe sine operibus mortua est (Jac. II, 26). Ipsa denique opera nostra in fervore agenda sunt, et in desiderio cordis, ut sint lucernæ ardentes in manibus nostris. Alioquin timendum est, ne forte tepidos nos emovere incipiat, qui in Evangelio loquitur, dicens: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut ardeat?* (Luc. XII, 49.) Hic plane sacer et benedictus est ignis, quem Pater sanctificavit et misit in mundum, et cui benedicitur in ecclesiis, sicut scriptum est: *In ecclesiis benedicite Deo Domino* (Psal. LXVII, 27). Habet enim etiam adversarius noster, utpote perversus divinum operum emulador; habet, inquam, ignem suum et ipse, ignem concupiscentiæ carnalis; ignem invidiae et ambitionis, quem Salvator in nobis non accendere, sed extinguere venit. Denique si quis alienum hunc ignem in divino offerre præsumperit sacrificio, etiamsi patrem habeat Aaron, morietur in iniquitate sua.

3. Porro super hæc quæ de sociali vita et fraterna dilectione, de bonis operibus, et fervore sancto dicta sunt; humilitatis virtus maxima, maximeque necessaria est, ut honore præveniamus invicem: nec modo priores, sed et ipsos juniores sibi quisque præponat: quæ nimirum humilitatis perfectio est, et justitiæ plenitudo. Et quoniam hilarem datorem diligit Deus (II Cor. IX, 7), et fructus charitatis est gaudium in Spiritu sancto; cantemus, ut dictum est, in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini (Psal. cxxxvii, 5): cantemus Domino canticum novum, quia mirabilia fecit (Psal. xcvi, 1). In quibus omnibus si quis forsitan proficere dissimulat, et proficisci de virtute in virtutem; noverit quisquis hujusmodi est, in statione, non in processione se esse, imo vero et in regressione; quoniam in via vitæ non progredi, regredi est, cum nihil adhuc in eodem statu 962 permaneat. Porro profectus nosler in eo consistit, ut sæpius me dixisse memini, ut nunquam arbitremur nos apprehendisse, sed semper extendamur ad anteriora, incessanter conemur in melius; et imperfectum nostrum divinæ misericordiæ obtutibus jugiter exponamus.

SERMO III.

De puero, Maria et Joseph.

1. Purificationem beatæ Mariæ Virginis hodie celebramus, quæ secundum legem Moysi facta est, transactis a Nativitate Domini quadraginta diebus. In lege enim scriptum erat, ut mulier quæ suscepto semine peperisset filium, immunda esset septem diebus, et octava die circumcideretur puer: dehinc ablutioni et purificationi intenta, abstinere ab ingressu templi triginta tribus diebus: quibus expletis, offerret filium Domino cum muneribus (Lev. XII). Sed quis non advertat in ipso sententiæ hujus initio, liberam omnino matrem Domini ab hoc præcepto? Putas enim quia dicitur Moyses mulierem, quæ peperisset filium, immundam esse, non timuerit su-

per matre Domini blasphemie crimen incurere, et idcirco præmiserit, *suscepto semine*? Alioquin nisi parituram prævidisset sine semine Virginem, quæ necessitas erat de suscepto semine fieri mentionem? Patet itaque quod lex ista matrem Domini non includit, quæ non suscepto semine filium peperit, sicut prædictum erat per Jeremiam, quia *novum faceret Dominus super terram.* Quæris quod novum? *Mulier, inquit, circumdabit virum* (Jerem. xxxi, 22). Non ab altero viro virum suscipiet, non humana lege concipiet hominem; sed intra viscera intacta et integra virum claudet: ita sane ut intrante et exeunte Domino, juxta alium prophetam, porta orientalis clausa jugiter perseveret (Ezech. XLIV, 2).

2. Putas ergo, non poterat moveri animus ejus, et dicere: Quid mihi opus purificatione? cur abstinere ab ingressu templi, cujus uterus nesciens virum, templum factus est Spiritus sancti? cur non ingrediar templum, quæ peperit Dominum templi? Nihil in hoc conceptu, nihil in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum: nimirum cum proles ista fons puritatis sit, et purgationem venerit facere delictorum. Quid in me legalis purificet observatio, quæ purissima facta sum ipso partu immaculato? Vere, o beata Virgo, vere non habes causam, nec tibi opus est purificatione. Sed nunquid filio tuo opus erat circumcissione? Esto inter mulieres tanquam una earum; nam et filius tuus sic est in numero puerorum. Circumcidi voluit, et non multo magis velit offerri? Offer filium tuum, Virgo sacrata, et benedictum fructum ventris tui Domino repræsenta. Offer ad nostram omnium reconciliationem hostiam sanctam, Deo placentem. Omnino acceptabit Deus Pater oblationem novam, et pretiosissimam hostiam, de qua ipse ait: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* (Matth. III, 17). Sed oblatio ista, fratres, satis delicata videtur, ubi tantum sistitur Domino, redimitur avibus, et illico reportatur. Veniet, quando non in templo offerretur, nec inter brachia Simeonis, sed extra civitatem inter brachia crucis. Veniet, quando non redimetur alieno, sed alios redimet sanguine proprio, quia redemptionem eum misit Deus Pater populo suo. Illud erit sacrificium vespertinum, istud est matutinum. Istud quidem jucundius, sed illud plenius, Istud enim tempore nativitatibus, illud jam in plenitudine ætatis. De utroque tamen potes accipere quod propheta prædixit: *Oblatus est, quia ipse voluit* (Isai. LIII, 7). Nam et modo oblatus est, non quia opus habuit, non quia sub legis edicto fuit, sed quia ipse voluit; et in cruce nihilominus oblatus est, non quia meruit, non quia Judæus potuit, sed quia ipse voluit. Voluntarie sacrificabo 963 tibi, Domine, quia voluntarie oblatus es pro mea salute, non pro tua necessitate.

5. Sed quid, fratres, nos offerimus, aut quid retribuimus illi pro omnibus quæ retribuit nobis? Ille pro nobis obtulit hostiam pretiosiore quam habuit, nimirum qua pretiosior esse non potuit: et

nos ergo faciamus quod possumus, optimum quod habemus offerentes illi, quod sumus utique nosmetipsi. Ille seipsum obtulit; tu quis es qui te ipsum offerre cuncteris? Quis mihi tribuat, ut oblationem meam dignetur majestas tanta suscipere? Duo minuta habeo, Domine, corpus et animam dico: utinam hæc tibi perfecte possim in sacrificium laudis offerre! Bonum enim mihi, longeque gloriosius atque utilius est, ut tibi magis offerar, quam ut deserar mihiipsi. Nam ad meipsum anima mea conturbatur, in te vero exultabit spiritus meus, si tibi veraciter offeratur. Fratres, morituro Domino Judæus mortuas hostias offerebat: sed jam nunc: *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris,*

IN NATALI SANCTI VICTORIS CONFESSORIS (61).

SERMO I.

1. Victoris vita [alias, virtus] et gloria specialis non tam ad gloriam quam ad virtutem provocat omnes qui recto sunt corde. Non recti plane, sed perversi est animi, ante querere gloriam quam exercere virtutem, et velle coronari qui legitime non certaverit. *Vanum est vobis, inquit, ante lucem surgere (Psal. cxxxvi, 2).* Ita est. Frustra ad celsitudinem nititur gloriæ, qui prius non claruit virtute. Frustra fatuæ virgines sponso obviam surgunt, quarum lampades extinguuntur: at ideo fatuæ, quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Absit mihi gloriari nisi in gloria illorum, quibus Propheta congratulans ait: *Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exultabunt tota die, et in justitia tua exaltabuntur.* Et infert: *Quoniam gloria virtutis eorum tu es (Psal. lxxxviii, 16-18).* Pulchre non eorum, sed virtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim sine virtute est gloria, profecto indebita venit, præpropere affectatur, periculose captatur. Virtus, gradus ad gloriam; virtus, mater gloriæ est. Fallax gloria et vana est pulchritudo, quam illa non parturivit. Sola est, cui gloria jure debetur, et secure impenditur.

2. Sancto Victori nec virtus, nec gloria deest; sed quædam modum ambæ res, et quo ordine in homine processerunt, id operæ pretium intueri. Pugnavit fortiter, viriliter superavit, et sic demum gloria et honore coronatur. Quomodo nempe inglorius remansisset bellator fortis, humilis victor? Quanquam nec in die virtutis suæ sine gloria fuit signis et prodigiis admirandus. Habemus, dilectissimi, in vita Victoris, et quod digne miremur, et quod salubriter imitemur, Miror vina dedisse in eremo, non vitem, sed fontem. Miror et stupeo infantem adhuc in utero pavore fuisse pavendis dæmoniis, quippe ab ipsis præcognitum, et jam tunc ex nomine designatum. Nec vacuum nomen, ubi hostium fuga et extorta confessio victoriam conces-

(61) Ejus corpus asservatur in monasterio Arremarensi, vulgo Montier Ramey, diocesis Trecensis; depositio vero celebratur iv Kal. Martii. Ejusdem

sed magis ut convertatur et vivat (Ezech. xxxiii, 11). Non vult Dominus mortem meam; et non libenter offero illi vitam meam? Hæc est enim hostia placabilis, Deo placens hostia, hostia viva. Sed in oblatione illa Domini tres fuisse leguntur; et in oblatione nostra tria nihilominus a Domino requiruntur. Fuit in oblatione illa Joseph sponsus matris Domini, cujus filius putabatur; fuit et ipsa Virgo mater, et puer Jesus qui offerebatur. Sit ergo et in oblatione nostra constantia virilis, sit continentia carnis, sit conscientia humilis. Sit, inquam, in proposito perseverandi animus virilis, sit in continentia castitas virginalis, sit in conscientia simplicitas et humilitas puerilis. Amen.

3. Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus similari, etsi volumus, non valeamus. Æmulemur in viro sobrium victum, devotum, affectum; æmulemur mansuetudinem spiritus, castimoniam corporis, oris custodiam, animi puritatem; ponere frenum iræ et modum linguæ, dormire parcius, orare frequentius, commonere nosmetipsos psalmis, hymnis et canticis spiritualibus; diebus jungere noctes et divinis laudibus occupare. Æmulemur charismata meliora. Discamus ab ipso quod mitis et humilis corde fuit. Æmulemur, inquam, quod exstitit liberalis in pauperes, jucundus ad hospites, patiens ad peccantes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In is forma est cui imprimamur, in miraculis gloria a qua reprimamur. Illa lætificent, ista ædificent; moveant illa, ista promoveant. Epulemur, dilectissimi, ad mensam divitis vocati, mensam abundantem panibus, deliciis cumulatam. Annon dives qui exemplis nos reficit, protegit meritis, lætificat signis? Dives plane, in cujus hodie convivio solemniter angeli et homines pariter congregantur: hi ut reficiantur, illi ut delicientur; isti ut proficiant, illi ut gaudeant. Cujus vita repleta bonis, quid nisi mensa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia apponuntur, sed ut tollat quisque quod sibi expedire et convenire videbit.

4. Et ego quidem consilio salubriori diligenter officium habes sub finem hujusce tomi. Vide epistolam 398.

officium habes sub finem hujusce tomi. Vide epistolam 398.

considero quæ mihi apponuntur. Cantum est mihi eligere mea, et aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum, ne si attentavero quod desuper non accepi, perdam merito et quod videor accepisse. Non levo cum illo oculos ad rimanda secreta cœlestia, ne oppressus a gloria confusus resiliam, sero confugiens ad consilium Sapientis, qui ait: *Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris (Eccli. iii, 22).* Infertur mensis vinum novum aquarum rubentium; non tango, quia non mihi appositum scio qui similiter elementa mutare, naturas innovare non valeo. Cerno item in mensa Victoris angelos illum audisse canentes. Nunquid videor et ego mihi supernos exhiberi cantores: aut certe citharedos illos de Apocalypsi coram me citharizare in citharis suis? (*Apoc. xiv, 2.*) Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore vivens, vinctum in corpore solvit corpore jam solutus. Cibi sunt, sed non mei; equidem juveni et sapidi, sed non tangit illos anima mea, quoniam non est inopi mihi, unde sufficientiam talia redhibere. At si diligenter considero, ecce præ oculis in mensa sancti, censura judicii, disciplinæ vigor, sanctitatis speculum, vitæ forma, virtutis insigne. Hæc a me et absque præsumptione sumuntur, et salubriter insumuntur: et si dissimulo, districte repossuntur.

5. Audi adhuc quenam mihi jure apposita putem. Si panem doloris et vinum compunctionis de divitis mensa obtuleris, tollo securus qui sum pauper et inops. Erunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte (*Psal. xli, 4*), et poculum meum cum fletu miscebo (*Psal. ci, 10*). Pars mea hæc, qui dolenda commisi. Nec me tamen pigebit, ut æstimo, cibi hujus; quoniam qui apposuit scientiam, addidit et dolorem. Sed et si temperantiæ, si justitiæ, si prudentiæ vel fortitudinis exempla appareant, ea incunctanter sumo, sciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc a me repetitum iri non dubito. Nunquid signa et prodigia exigenda a nobis 965 sunt, ut ea diviti vicissim præparemus? Fratres, vasa sunt in honorem illi qui nos invitavit, non cibi pauperum. Tu ergo qui invitatus es, diligenter considera quid tibi ille, quid sibi apposuerit. Non enim quidquid in mensa apponitur, tibi apponitur, Quid si in poculo aureo fuerit propinatum? non poculum tibi, sed potus apponitur: sume potum et pone aurum. Ergo exempla bonorum operum et rectitudinem morum paterfamilias communicat ita domesticis, ut prærogativam sibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis ille glorificandus est, cujus est munus sancte vivere cujus virtus signa facere, qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO II.

1. Gaudete in Domino, dilectissimi, qui inter continua suæ pietatis beneficia indulisit hominem mundo cujus multi salvarentur exemplo. Iterum dico, gaudete, quod factus de medio appropriavit Deo, ut multo plures ejus intercessione salventur. Habet ex homi-

nibus, cui hominum peccata donet misericors et miserator Dominus: habet tempus et locum intercedendi pius et misericors advocatus; equidem locum quietum et tempus feriatum. In terris visus est, ut esset exemplo; in cœlum levatus est, ut sit patrocinio. Hic informat ad vitam, illic invitat ad gloriam. Factus est mediator ad regnum, qui fit incitator ad opus. Bonus mediator, qui sibi jam postulans nihil, totum in nos transferre desiderat et supplicantis affectum et supplicationis fructum. Quid enim quærat sibi, qui nullius eget? Dominus conservat eum, et vivificat eum, et beatum facit eum in gloria: nihil illi deerit in loco pascuæ collocato. Hæc dies gloriosæ migrationis ejus, dies lætitiæ cordis ejus; exsultemus et lætemur in ea. Introivit in potentias Domini; gaudeamus, quia nunc potentior est ad salvandum.

2. Hodie Victor posito corpore, quos solo præpediri ab introitu gloriæ videbatur, tanto alacrior, quanto expeditior, penetravit in sancta, similis factus in gloria sanctorum. Hodie de novissimo et humili loco, quem sibi ex consilio Salvatoris elegerat, ipso summo patre familias evocante, verus amicus ascendit superius, et est illi gloria coram simul discumbentibus. Hodie despecto mundo, et mundi principe triumphato, supra mundum vere Victor ascendit, accipiens de manu Domini coronam victoriæ. Ascendit autem cum immensa suppellectili meritorum, clarus triumphis, miraculis gloriosus. Pausat miles emeritus, et post labores sudoresque sacræ peractæ militiæ locatur feliciter, coronatur sublimiter. Anima ejus in bonis demorabitur. Quæris ubi? Cum Abraham, Isaac et Jacob in regno cœlorum. Ita cum talibus et tali in loco sibi sedet; sedet excelsa et fulgida, sedet lætabunda et laudans; sedet delicata et ornata monilibus suis, stipata malis, fulcita floribus; sedet, inquam sibi, vacua curis, deliciis affluens, abundans otii et quietis ad vacandum sapientiæ. Quæ sedit et flevit super flumina Babylonis, sedet modo ad fontem vitæ, et conversatio illi secus torrentem voluptatis, cujus impetus lætificat civitatem Dei. Invenit sibi fontem hortorum, puteum aquarum viventium, et cum Samaritana potatur aqua sapientiæ salutaris, ut non sitiat in æternum. Datur illi de fructu manuum suarum, et laudant eam in portis opera ejus, et gloriatur testimonio conscientiæ; conscientiæ dico suæ, non alterius. Sedet media angelorum, digna plane eorum consortio quorum desiderio flagrat, puritate nitet, castimonia decoratur. Sedet inter apostolos vir apostolicæ gratiæ; nec est quod se abscondat a cuneo prophetarum, qui quem illi prædixerunt, glorificavit et portavit in corpore suo. Neque se putat a victoriosis martyrum choris Victor noster arcendum qui duro et diuturno 966 martyrio viventem sui corporis hostiam immolavit.

3. Sedet veteranus miles, debita jam suavitate et securitate quietus; securus quidem sibi, sed nostri sollicitus. Non enim cum putredine carni simul se exiit visceribus pietatis; nec sibi sic induit stolam